

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№5

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 MAY

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, may.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

STERJEN KO'NDALANG KESIM YUZASI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORNING QISQA TUTASHUV PAYTIDAGI MEKANIK ZO'RIQISHGA CHIDAMLILIGI	10
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ВЛИЯНИЕ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ ДИНАМИКИ НА РАЗВИТИЕ СФЕРЫ УСЛУГ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА	19
Мусаева Шоира Азимовна, Муйинжонов Хусейн Алишерович	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	28
Габбарова Ильмира Володиевна	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLOATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH	34
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	41
Усманова Азиза Баходировна	
PEREGONDAGI HARAKATNI BOSHQARISH TIZIMLARINI MIKROPROTSESSORLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TUZILMAVIY SXEMASINI ISHLAB CHIQISH	46
Xujamkulov Eldor G'ayratjon o'g'li	
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	55
Alimova Dilafrō'z Tohir qizii	
HUDUDLAR KESIMIDA AHOLI O'SISHINING BANDLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	61
Xusniddinova Gulnoza Ulug'bek qizi	
QUYOSH FOTOELEKTRIK PANELLARI SAMARADORLIGIGA ATROF-MUHIT OMILLARI VA CHANGLANISHNING TA'SIRI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISHGA QARATILGAN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR	67
Botirov Bozorbek, Iskandarova Charos, Avazov Jonibek, Sultonov Abror	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI ..	75
Rajapov Xayrulla Bekdurdıyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi	
INTERPOLATSION TIKLASH ALGORITMLARINING OCR ANIQLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH	82
Aliyev Nodirbek Hamidullo o'g'li	
IKORXONALARDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA INSTITUTSIONAL OMILLARI	90
Muxtorova Shaxlo Farxodovna	
O'ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARINI EKONOMETRIK PROGNOZLASH	94
Qo'ziboyev Behzod Hamidovich	
KPI-BASED PERFORMANCE MANAGEMENT AND ITS IMPACT ON EMPLOYEE PRODUCTIVITY	99
Sultanova Kamila Mukhtorali kizi	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	104
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
FARG'ONA VILOYATI MAHALLALARIDA TADBIRKORLIK VA HUNARMANDCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-IQTISODIY VA INSTITUTSIONAL OMILLARINI BAHOLASH	110
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	

MHXS STANDARTLARIGA O‘TISH: KORXONALAR UCHUN AMALIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	116
Eshniyazova Yulduz Yuldashbayevna	
TURMUSH FAROVONLIGINI BAHOLASHNING KO‘P O‘LCHOVLI USULLARI VA MEZONLARI	120
Turdikulova Moxira Maxmasharifovna	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY-IQTISODIY IMPERATIVLARI	125
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
YENGIL SANOAT KORXONALARIDA RO‘Y BERISHI MUMKIN BO‘LGAN BAXTSIZ HODISALAR VA UNI BARTARAF ETISH CHORA-TADBIRLARI	131
Dehqonov Oyatillo Mansurbek o‘g‘li, Abduraxmanov Abdurashid Ataxanovich	
VTULKA DETALINI ISHLAB CHIQRISHDA SHTAMPLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH...	136
Abdullayev Fatxulla, Xasanov Kamoliddin, Yolg‘ashova Madina, Jo‘rayev Muhiddin	
JAHON MOLIYAVIY TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI.....	140
Qobilova Nodira Qayumjon qizi, Normurodov X.E.	
KORXONALARDA “TEJAMKOR ISHLAB CHIQRISH” KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	144
Mamasoliyev G‘ayratbek Maxamadyusupovich	
HUDUDIY BARQARORLIKNI TA‘MINLASHDA MAHSULOT EKSPORTINI DIVERSIFIKATSIYALASH YO‘LLARI.....	149
Mamadjanova Tuyg‘unoy Axmadjanovna	
PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASTERLARIDA ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ASOSIDA YUQORI QO‘SHILGAN QIYMATLI MAHSULOTLAR ULUSHINI KENGAYTIRISH	154
Yusupova Feruza Yo‘ldoshevna	
AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA MIKROLOYIHALARNING O‘RNI	159
Irgashev Anvar Farxodovich	
XALQARO KOMPANIYALARDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	166
Raxmankulov Sherzod Shokirovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССА ДЕГРАДАЦИИ КОМПОНЕНТОВ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ МОДУЛЕЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ КЛИМАТИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ: ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР	171
Дыскин Валерий Григорьевич, Курбанов Юнус Муртаза угли, Жубаназаров Ринат Шапагат Улы	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINING INSTITUTSIONAL ASOSLARI	177
O‘tbosarov Abrorbek Adxamjon o‘g‘li	
DAVLAT ORGANLARI VA TASHKILOTLARI ICHKI AUDITORLARINING PROFESSIONAL AXLOQ QOIDALARINI ISHLAB CHIQRISH.....	182
Xamidova Zarifa Urol qizi	
AUDIT JARAYONIDA DALIL OLISH VA UNING MUAMMOLARI.....	189
Ro‘zmetov Mansur	
O‘ZBEKISTONDA IJTIMOYIY TURIZMNI QO‘LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMI VA ULARNING SAMARADORLIGI.....	193
Shaydulova Marjona Alisher qizi	
KORXONALARNING MOLIYAVIY HOLATINI IFODALOVCHI KO‘RSATKICHLAR VA ULARNING MOLIYAVIY TAHLILI AHAMIYATI.....	198
Rizoyev Farrux Hikmatilloevich	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDA IQTISODIY SALOHİYATNI TAKOMILLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI.....	203
Turaboev Ibroxim Ismoil o‘g‘li	
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG‘DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	208
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ	218
Юсупов Зойиржон Ровшан угли, Жумаев Улуғбек Нодирбекович	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ.....	224
Тожалиев Шохрух Талип ўғли	
GAMES ARE A POWERFUL TOOL FOR IMPROVING LANGUAGE LEARNING	229
Kulakhmedova Gulnora Abdurahimovna	
О‘ЗБЕКИСТОНДА ТИЈОРAT BANKLARINING INNOVATSION XIZMATLARI ORQALI KAMBAG‘ALLIKNI KAMAЙTIRISH	234
Azlarova Aziza Axrorovna	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH JARAYONLARINI BOSHQARISH VA RISKLARNI KAMAЙTIRISH MEХANIZMLARI.....	241
Marufxanov Davron Hasanovich	
О‘ЗБЕКИСТОНДА KИCHIK BИZNES VA YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RИVOJLANTIRISHNING YANGI IMKONİYATLARI: 2026-YIL ISLOHOTLARI VA ISTIQBOLLARI.....	249
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
MINTAQА IQTISODIYOTI VA SANOATNING RИVOJLANISHI O‘RTASIDAGI O‘ZARO BOG‘LIQLIKNING NAZARIY YONDASHUVLARI.....	256
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna	
DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISHNI JORIY ETISHDA ASOSIY MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH YO‘LLARI.....	261
Anvar Deberdiyev	
RAQAMLI XIZMATLARNING O‘ZBЕКИСТОН TASHQI SAVDO BALANSIDAGI O‘RNI	265
Latipova Shaxnoza Maxmudovna, Normurodova Zuhra Orzimurod qizi	
TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	271
Ruzibayeva Nargiza Hakimovna	
IQTISODIY TIZIMDA TADBIRKORLIK VA TADBIRKORLIK QOBILIYATIGA YANGICHA YONDASHUV.....	276
Tadjiev Bexzod Umidjanovich	
OTMNI MOLIYAVIY TA‘MINLASHNING INNOVATSION MOLIYAVIY MODELLARI.....	283
Tuxliyev Bozor Karimovich	

OTMNI MOLIYAVIY TA'MINLASHNING INNOVATSION MOLIYAVIY MODELARI

Tuxliyev Bozor Karimovich

TMC instituti

Iqtisodiyot, moliya va buxgalteriya hisobi kafedrasini mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda oliy ta'limni moliyalashtirish tizimi, byudjetdan tashqari tushumlar va oliy ta'lim muassasalari daromadlarining shakllanishi hamda ularni boshqarishning zamonaviy moliyaviy mexanizmlari o'rganilgan. Tadqiqotda moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish, davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish, grant va stipendiya tizimlarini kengaytirish hamda ilmiy-texnologik tadqiqotlarni moliyalashtirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, ta'lim sifatini oshirish va oliy ta'lim tizimidagi islohotlarning moliyaviy asoslari tahlil qilingan. Natijada oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim, moliyalashtirish, byudjetdan tashqari tushumlar, moliyaviy mexanizm, ta'lim sifati, davlat-xususiy sheriklik, grantlar, stipendiyalar, moliyaviy resurslar, islohotlar.

Аннотация. В данном исследовании изучаются система финансирования высшего образования, внебюджетные поступления и формирование доходов высших учебных заведений, а также современные финансовые механизмы их управления. Особое внимание уделяется диверсификации финансовых ресурсов, развитию государственно-частного партнерства, расширению системы грантов и стипендий, а также финансированию научно-технических исследований. Также анализируются финансовые основы повышения качества образования и реформ в системе высшего образования. В результате разработаны научно-практические рекомендации, направленные на обеспечение финансовой устойчивости высших учебных заведений.

Ключевые слова: Высшее образование, финансирование, внебюджетные доходы, финансовый механизм, качество образования, государственно-частное партнерство, гранты, стипендии, финансовые ресурсы, реформы.

Abstract. This study examines the higher education financing system, extra-budgetary revenues, and the formation of income in higher education institutions, as well as modern financial management mechanisms. Special attention is given to the diversification of financial resources, the development of public-private partnerships, the expansion of grant and scholarship systems, and the financing of scientific and technological research. The study also analyzes the financial foundations of improving education quality and reforms in the higher education system. As a result, scientific and practical recommendations aimed at ensuring the financial sustainability of higher education institutions have been developed.

Keywords: Higher education, financing, extra-budgetary revenues, financial mechanism, education quality, public-private partnership, grants, scholarships, financial resources, reforms.

KIRISH

Ta'lim sohasi taraqqiyoti ko'pincha moliyalashtirish ko'lami va olingan moliyaviy resurslardan samarali foydalanish darajasiga bog'liq. Turli mamlakatlarda ta'lim sohasidagi islohotlarni moliyalashtirish ko'lami bir-biridan tubdan farq qiladi. Ba'zi mamlakatlar kam mablag' talab qiladigan islohotlarni tanlasalar, boshqa mamlakatlar esa katta moliyaviy resurslarni talab qiladigan yirik islohotlarni amalga oshiradi.

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan keyin ta'limni moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish choralari ko'rildi. Xususan, ta'lim muassasalari byudjet hisobidan olinadigan daromadlarini byudjetdan tashqari tushumlar bilan to'ldira boshladi. Barcha oliy ta'lim muassasalarida kirish test sinovlarida davlat grantlarini olish uchun yetarlicha ball to'play olmagan talabalarni to'lov-shartnoma asosida o'qishga qabul qilish shakli joriy qilindi.

Oliy ta'lim muassasalari daromadlarining byudjetdan tashqari manbalari, ya'ni to'lov-shartnoma asosida o'qitish, pullik kurslar, tadbirkorlik faoliyati, ijara, xizmat ko'rsatish va homiylik kabi shakllari rivojlana boshladi. Respublikada amalga oshirilayotgan iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy islohotlar oliy ta'lim tizimida ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning samarali yo'llarini ishlab chiqish va uni amalga oshirish zaruriyatini belgilab beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodiyotdagi mavjud ijtimoiy bosim sharoitida davlat byudjetining oliy ta'lim sohasiga xarajatlarini amalga oshirish imkoniyatlari ma'lum darajada cheklangan bo'lib, aksariyat davlat oliy ta'lim muassasalarida to'lov-shartnoma qiymatlarini belgilash amaliyoti byudjetdan tashqari mablag'lar manbalarini shakllantirish va ulardan

foydalanish samaradorligini yanada oshirish zaruratini ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, ushbu jarayonlar oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish bo'yicha yangi yondashuvlarni ishlab chiqishni dolzarb vazifa sifatida ilgari surmoqda. Natijada, 2030-yilgacha oliy ta'lim muassasalarini rivojlantirish konsepsiyasi doirasidagi maqsad va vazifalarni samarali amalga oshirish, hamda ularning global miqyosdagi raqobatbardoshligini oshirishda moliyaviy mexanizmlarni yanada takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

2030-yilgacha oliy ta'lim sohasida davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish, hududlarda davlat va nodavlat oliy ta'lim muassasalari faoliyatini tashkil etish asosida oliy ta'lim bilan qamrov darajasini 50 foizdan oshirish hamda sohada sog'lom raqobat muhitini yaratish kabi vazifalar belgilab berilgan.

Ta'lim sohasining mukammalligi ta'lim sifati bilan baholanadi. Ta'lim sifati esa ta'limni moliyalashtirish darajasi va ishlab chiqarish bilan integratsiya jarayonlariga bog'liq. Turli mamlakatlarda ta'lim sohasidagi islohotlarni moliyalashtirish ko'lami bir-biridan tubdan farq qiladi.

Ta'lim tizimida oliy ta'limning rivojlanish darajasi har bir mamlakatning kadrlar intellektual salohiyatini mustahkamlashga, yuqori qo'shilgan qiymat zanjirini yaratish imkoniyatiga ega innovatsion tarmoqlarning rivojlanishiga mustahkam zamin yaratadi.

"Ta'lim xizmatlari bozori dunyodagi eng yirik tarmoqlardan biri bo'lib, jahon yalpi ichki mahsulotining qariyb 6 foizidan ortig'ini tashkil etadi. 2021-yilda jahon ta'lim xizmatlari bozorining hajmi rasmiy manbalarga ko'ra 6,5 trillion dollarga yetgan. Shundan global ta'lim texnologiyalari (EdTech) bozorining hajmi 270 milliard dollarni tashkil etgan. Bu ekspertlar hisob-kitoblariga ko'ra, umumiy ta'lim xizmatlari bozorining atigi 4 foizidan sal ko'prog'ini tashkil etadi. Ushbu ko'rsatkich 2020-yilda qariyb 3,6 foizni tashkil etgan. 2022-yilda global EdTech bozori hajmining 12 foiz o'sishi hisobga olinsa, yil oxiriga kelib onlayn ta'lim bozorining ulushi umumiy bozor hajmining 5,5 foizini tashkil etgan".

Ta'lim xizmatlari bozorida onlayn ta'lim texnologiyalarining rivojlanishida oliy ta'lim tizimi muhim rol o'ynagan.

Jamiyatning bozor iqtisodiyotiga o'tishi oliy ta'lim sohasida moliyaviy mexanizmni tashkil etishning yangi modelini qabul qilish va uni mustahkamlashni talab qildi. Mazkur model asosida ta'lim muassasalarining xo'jalik-moliyaviy mustaqilligini kengaytirish, moliyalashtirishning ko'p tarmoqliligi va ko'p qatlamlilik, byudjetdan tashqari hamda nodavlat mulk oldida davlat mulkining ustuvorligini tan olish asosida mulk va xo'jalik munosabatlari tizimining xilma-xilligini o'rganish davri kelgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

OTMlar rivojlanishiga o'z tabiatiga ko'ra notijorat tuzilmalar maqomini berish, bunda tijorat va notijorat faoliyat bir-birini to'ldirishi tamoyili hamda tijorat faoliyatidan olingan daromadlarni notijorat xo'jalikka, ya'ni ta'lim muassasalariga qayta investitsiya qilish imkoniyatini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'lim sohasining mukammalligi ta'lim sifati bilan baholanadi. Ta'lim sifati esa ta'limni moliyalashtirish darajasi va ishlab chiqarish bilan integratsiya jarayonlariga bog'liq. Turli mamlakatlarda ta'lim sohasidagi islohotlarni moliyalashtirish ko'lami bir-biridan tubdan farq qiladi. Ba'zi mamlakatlar kam mablag' talab qiladigan islohotlarni tanlasalar, boshqa mamlakatlar katta moliyaviy resurslarni talab qiladigan yirik islohotlarni amalga oshirmoqda.

Yangi O'zbekiston sharoitida ta'limni moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish choralari ko'rilmoqda. Oliy ta'lim tizimini kelgusida yanada takomillashtirish va kompleks rivojlantirish bo'yicha eng muhim vazifalar belgilab berilgan.

Ta'lim sohasi taraqqiyoti ko'pincha moliyalashtirish ko'lami va olingan moliyaviy resurslardan samarali foydalanish darajasiga bog'liq. Turli mamlakatlarda ta'lim sohasidagi islohotlarni moliyalashtirish ko'lami bir-biridan tubdan farq qiladi. Ba'zi mamlakatlar kam mablag' talab qiladigan islohotlarni tanlasalar, boshqa mamlakatlar katta moliyaviy resurslarni talab qiladigan yirik islohotlarni amalga oshirmoqda.

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan keyin ta'limni moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish choralari ko'rildi. Xususan, ta'lim muassasalari byudjet hisobidan olinadigan mablag'larni byudjetdan tashqari tushumlar bilan to'ldira boshladi. Barcha oliy ta'lim muassasalarida kirish test sinovlarida davlat grantlarini olish uchun yetarlicha ball to'play olmagan talabalarni to'lov-shartnoma asosida o'qishga qabul qilish shakli joriy qilindi. Oliy ta'lim muassasalari daromadlarining byudjetdan tashqari manbalari, ya'ni to'lov-shartnoma asosida o'qitish, pullik kurslar, tadbirkorlik, ijara, xizmat ko'rsatish va homiylik kabi shakllari rivojlana boshladi. Respublikada amalga oshirilayotgan iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy islohotlar oliy ta'lim tizimida ijtimoiy qo'llab-

quvvatlashning samarali yo'llarini ishlab chiqish va uni amalga oshirish zaruriyatini belgilab beradi.

Oliy ta'lim tizimida raqobat muhitini yaratish maqsadida oliy ta'lim sohasida moliyaviy mexanizmni tashkil etishning yangi usullarini qabul qilish va mustahkamlash talab etiladi. Ya'ni o'quv-uslubiy va ilmiy-tadqiqot faoliyatlarini tijorat maqsadlariga yo'naltirish muhim hisoblanadi.

Amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning pirovard maqsadi oliy ta'lim sohasida davlat byudjeti xarajatlari ulushini kamaytirish va bu xarajatlarni tijorat faoliyatidan topiladigan daromadlar hisobidan qoplash hisoblanadi.

Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishda zamonaviy yangi ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklarni ochish orqali qabul kvotasini to'lov-shartnoma asosida oshirishdan mablag'lar ishlab topish, bunda xorijiy talabalarni jalb qilish ham muhim o'rin tutadi. Shuningdek, buyurtma asosidagi ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatlardan daromad olish, milliy hamda xalqaro grantlarni bajarish hisobiga tushadigan mablag'larni ko'paytirish kabi moliyaviy manbalardan samarali foydalanish lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Buning uchun quyidagi masalalarga e'tibor qaratish lozim:

- Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarning diversifikatsiyasi zarur. Xususi sarmoyalarni jalb qilish, xalqaro grantlar va hamkorliklarni kengaytirish orqali moliyaviy barqarorlikni oshirish;
- Grantlar va stipendiyalarni jalb etish orqali moliyaviy yordam tizimini kengaytirish, bunda grantlar va stipendiyalarni ko'proq xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda tashkil etish;
- Xususi sektor bilan aloqalarni mustahkamlash, bunda ilmiy-texnologik tadqiqotlar va innovatsiyalar sohasida hamkorlikni rivojlantirish orqali yangi sarmoya manbalarini jalb qilish;
- Moliyaviy ta'minlashning innovatsion moliyaviy modellaridan foydalanish zarur. Bunda oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy boshqaruvini optimallashtirishga qaratilgan raqamli platformalar orqali yangi moliyaviy imkoniyatlar yaratish muhimdir. Ushbu modellardan foydalanish oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy mustaqilligini va ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi;
- Oliy ta'lim muassasalarining ilmiy faoliyatini moliyalashtirishda davlat va xususi sektor hamkorligi zarur. Bu ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalarni moliyalashtirish uchun qo'shimcha resurslarni jalb qilish imkonini yaratadi.

Umuman olganda, oliy ta'lim tizimini moliyaviy ta'minlashni yanada samarali tashkil etish uchun turli xil manbalardan mablag'lar jalb etish va oliy ta'lim muassasalari o'rtasida o'zaro hamkorlikni kuchaytirish zarur. Bu orqali ta'lim sifatini oshirish, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish va jamiyat uchun foydali kadrlar tayyorlash imkoniyatlari kengayadi. Natijada oliy ta'lim tizimi yanada barqaror va innovatsion bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 20-apreldagi "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-2909-son Qarori. <https://lex.uz/acts/-3171590>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" PF-5847-son Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-4545884/>
3. Tuxliyev B.K. "Raqamli dunyo: matematik va informatik yondashuvlar". Respublika ilmiy-uslubiy konferensiya to'plami. Toshkent: TMC instituti, 13.02.2025. 207–210-b.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 24-dekabrdagi "Davlat oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-61-son Qarori. <https://lex.uz/docs/5793251>
5. Karimov N.G. Oliy ta'limning innovatsion rivojlanishini moliyalashtirishning konseptual yondashuvlari. // *Ekonomika va innovatsion texnologiyalar*, 2021-yil, №5, 232–... b.
6. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi ma'lumotlari.
7. <https://topics.ru> — Global innovatsiyalar indeksi: 2013–2022-yillar bo'yicha mamlakatlar reytingi.
8. Karlibaeva G.X. Oliy ta'lim muassasalarining faoliyatini moliyalashtirish va monitoringini amalga oshirish. 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent, 2024.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100